

OUDER WORDEN DOE JE SAMEN

Wet zorg en dwang en onze
visie op wonen in vrijheid

Deze folder is bestemd voor bewoners en cliënten

INHOUD

---

1. Visie op zorg voor mensen met een psychogeriatrische aandoening

2. Vrijheid, onvrijwillige zorg en de Wet zorg en dwang

3. Wet zorg en dwang (Wzd)

- Wat regelt de Wzd?
- Wils(on)bekwaam
- Wat is onvrijwillige zorg?
- Wat is ernstig nadeel?
- Verschillende soorten van onvrijwillige zorg
- Voor wie geldt de Wzd?
- Waar geldt de Wzd?

4. Zorgplan en het stappenplan Wet zorg en dwang

- Stappenplan

5. Rechten en plichten

- Cliëntenvertrouwenspersoon
- Speciale klachtenregeling in de Wzd

INLEIDING

In deze folder geven wij uitleg over de Wet zorg en dwang (Wzd). De Wzd regelt de rechten van mensen met een psychogeriatrische aandoening* en verstandelijke beperking die zorg nodig hebben. De Wzd is een ingewikkelde wet. We vertellen in eenvoudige taal wat deze wet betekent voor de zorg en ondersteuning bij Vivantes.

De Wzd regelt de rechten van mensen met een psychogeriatrische aandoening of verstandelijke beperking die vrijwillig of onvrijwillig in een verpleeghuis óf zelfstandig thuis wonen. Het grote verschil met de oude wetgeving is dat het binnen de Wzd gaat om handelen in de geest van vrijheid (verruiming) waar het voorheen ging over (vrijheids) beperking.

In deze informatiefolder spreken wij over bewoners en cliënten. Wanneer wij het hebben over bewoners gaat het over de bewoners van

onze verpleeghuizen. Bij cliënten gaat het over personen die thuis (bijvoorbeeld in de zorgwoning) zorg ontvangen van Vivantes.

* Een psychogeriatrische aandoening is een ziekte, aandoening of stoornis in of van de hersenen (mede) als gevolg van ouderdom, bijvoorbeeld dementie.

WAT IS
VRIJHEID
EIGENLIJK?

Vrijheid is belangrijk voor iedereen. Dat is dan ook het uitgangspunt. Ook wanneer dat, bijvoorbeeld door de dementie, niet meer vanzelfsprekend lijkt. Door de belangen en de risico's samen met cliënten/bewoners, hun wettelijk vertegenwoordiger en het zorgteam zorgvuldig af te wegen zoeken we naar mogelijkheden om voor elke cliënt/bewoner de bewegingsvrijheid zo groot mogelijk te houden. Wij zien binnen Vivantes de Wet zorg en dwang dan ook als hulpmiddel om onze visie op zorg te realiseren.

Missie Vivantes

Ouder worden doe je samen

Visie Vivantes

“Vivantes is er voor de (kwetsbare) ouderen in de Westelijke Mijnstreek. Onze voorzieningen en faciliteiten bieden een veilige en prettige woonomgeving die geschikt is om, ook indien u geconfronteerd wordt met geestelijke en/of lichamelijke beperkingen, zoveel mogelijk onder eigen regie te kunnen blijven leven. Daarbij woont u ofwel binnen één van onze verpleeghuizen, ofwel in één van de zorgwoningen naast onze verpleeghuizen.

Onze zorg is altijd persoonsgericht. Onze aandacht is gericht op zorg en ondersteuning, aanvullend op wat u zelf nog kunt; alleen of samen met uw naasten. Als dat niet meer kan, nemen we het over. Maar we zijn er altijd op

gericht uw leven zo aangenaam mogelijk te maken. En om mensen op een waardige en respectvolle manier afscheid te laten nemen van het leven. Dat doen we samen met ons en uw netwerk. Alle disciplines en betrokkenen zetten zich hiervoor in en werken hierin samen.”

Kernwaarden Vivantes

We geven onze bewoners en cliënten ruimte om zichzelf te zijn, om hun eigen dag- en leefritme te volgen. Maar we zijn dichtbij als ze ons nodig hebben. We hebben aandacht voor de mens en handelen vanuit respect voor hun (levens)verhaal.

Onze bewoners moeten te allen tijde kunnen rekenen op goede en veilige zorg, ook op die momenten dat die tegen hun wil in moet worden verleend. Daarom vinden wij het belangrijk dat iedereen goed op de hoogte is over wat de Wet zorg en dwang betekent.

2.

VRIJHEID, ONVRIJWILLIGE ZORG EN DE WET ZORG EN DWANG

Ieder mens heeft recht op vrijheid. Dit recht is vastgelegd in de Nederlandse grondwet en in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Mensen hebben bijvoorbeeld de vrijheid om hun mening te geven, om zich vrij te bewegen en om hun eigen leven te leiden. Leven in vrijheid is in Nederland normaal. Voor iedereen. Dus ook voor mensen met een psychogeriatrische aandoening of verstandelijke beperking.

3.

WET ZORG EN DWANG (WZD)

De Wzd vervangt vanaf 1 januari 2020 de Bopz. De Wzd geldt voor alle mensen met een gediagnosticeerde psychogeriatrische aandoening en verstandelijke beperking (de bewoner/cliënt) wanneer zij betaalde zorg ontvangen. Het maakt niet uit of de cliënt vrijwillig of onvrijwillig in een zorginstelling woont of thuiszorg ontvangt. De Wzd geldt als er zorg wordt verleend door iemand die betaald wordt voor zijn werk. De Wzd geldt niet als de zorg wordt gegeven door naasten of mantelzorgers.

Wat regelt de Wzd?

- ✓ De Wzd regelt dat mensen met een psychogeriatrische aandoening en verstandelijke beperking de zorg krijgen waar ze het mee eens zijn.
- ✓ Alleen als het echt niet anders kan en wij samen met de betreffende bewoner/cliënt - en indien noodzakelijk de wettelijk vertegenwoordiger - alle alternatieven hebben besproken en onderzocht, krijgt men onvrijwillige zorg.
- ✓ Dit betekent dus ook dat wij nooit kunnen garanderen dat ernstig nadeel te allen tijde kan worden voorkomen.
- ✓ Onvrijwillige zorg krijgt een bewoner/cliënt met een psychogeriatrische aandoening en verstandelijke beperking alleen om (de kans op) ernstig nadeel te voorkomen, voor zichzelf of de omgeving.
  - ✓ En als zij daar zelf niet over kunnen beslissen (opname zonder instemming, zonder verzet, artikel 21 Wzd, voorheen artikel 60 Bopz)
  - ✓ Of als zij zelf weigeren terwijl een opname wel noodzakelijk is (gedwongen opname via een inbewaringstelling of een rechtelijke machtiging).

✓ **Inbewaringstelling (ibs):** is een spoedmaatregel om iemand gedwongen op te nemen in een zorginstelling. De burgemeester beslist hierover.

✓ **Rechtelijke machtiging (rm):** is een beslissing van de rechter dat iemand gedwongen opgenomen moet worden of blijven in een instelling.

Wils(on)bewaam (terzake)

Iemand is wilsonbekwaam als hij per situatie/beslissing:

- ✓ De informatie over zijn zorg of (specifieke) behandeling niet kan begrijpen en afwegen.
- ✓ Niet begrijpt wat de gevolgen van een besluit zijn.
- ✓ Niet weet dat hij een besluit neemt.

Wilsbekwaam (terzake)

Iemand is wilsbekwaam als hij per situatie/beslissing:

- ✓ De informatie over zijn zorg of (specifieke) behandeling kan begrijpen en er goed over kan nadenken.
- ✓ Begrijpt wat de gevolgen van een besluit zijn.
- ✓ Weet dat hij een besluit neemt.

Dit geldt óók als de persoon met een psychogeriatrische aandoening of verstandelijke beperking een wettelijk vertegenwoordiger heeft. Ook dan staat de wilsbekwaamheid voorop. Iemand met een psychogeriatrische aandoening of verstandelijke beperking is wilsbekwaam (terzake), behalve als is vastgesteld dat hij wilsonbekwaam is voor een (specifieke) beslissing.

Let op: een medewerker van Vivantes kan enkel signaleren dat er mogelijk sprake is van wilsonbekwaamheid. Indien dit vermoeden er is, wordt dit besproken in het zorgteam. Wilsonbekwaamheid dient formeel te worden vastgesteld door een arts.

Als iemand wilsonbekwaam is, neemt zijn wettelijk vertegenwoordiger de beslissing over de zorg. Dat kan bijvoorbeeld een partner, dochter of zoon, maar ook een aangewezen of gekozen mentor zijn.

Wat is onvrijwillige zorg?

Onvrijwillige zorg is zorg waarmee iemand met een psychogeriatrische aandoening of verstandelijke beperking (of zijn wettelijk vertegenwoordiger) niet mee instemt. Zorg is ook onvrijwillig als de wettelijk vertegenwoordiger heeft ingestemd, maar de persoon met een psychogeriatrische aandoening zich hier tegen verzet. Verzet tegen de zorg kan iemand uiten in woorden of in gedrag.

Andersom geldt het niet. Als de persoon met een psychogeriatrische aandoening of verstandelijke beperking wilsbekwaam is en instemt met de zorg. Een wettelijk vertegenwoordiger kan wel tegen de zorg zijn. Maar er is dan **geen** sprake van onvrijwillige zorg.

Uitgangspunt is dan ook dat wij samen met de betreffende bewoner/cliënt tot de beste oplossing proberen te komen. De wensen en de behoeften van deze bewoner/cliënt zijn hierin leidend.

Wat is ernstig nadeel?

Onvrijwillige zorg is alleen een optie wanneer er geen andere alternatieven zijn (dit noemen wij: 'Nee, tenzij...').

Onvrijwillige zorg dient ervoor te zorgen dat er geen ernstig nadeel is voor diegene die zorg krijgt of voor zijn omgeving. In de Wzd staat dat er sprake is van ernstig nadeel wanneer de volgende situaties zich voordoen. (Of als de kans heel groot is dat dit gebeurt.)

- ✓ Er is risico op overlijden van de bewoner/ cliënt of iemand anders.
- ✓ De bewoner/cliënt of iemand anders raakt ernstig gewond of heeft veel pijn. Bijvoorbeeld door uitdroging, ondervoeding of zelf verwondend gedrag.
- ✓ De bewoner/cliënt of iemand anders loopt ernstige psychische, materiële, immateriële of financiële schade op.
- ✓ De bewoner/cliënt of iemand anders is ernstig verwaarloosd of weet de weg niet meer in de samenleving.
- ✓ De bewoner/cliënt lokt agressie uit bij anderen.
- ✓ De algemene veiligheid van personen of goederen is in gevaar.

Verskillende vormen van onvrijwillige zorg

Toedienen van vocht, voeding en medicatie, medische handelingen of behandelingen vanwege een psychogeriatrische of lichamelijke aandoening.
Dus óók douchen, griep prik of psychofarmaca met verzet.

Beperking van de bewegingsvrijheid.
Zoals bijvoorbeeld beddekken, bedhekbeschermers, tegenhouden of iemand vastzetten met een riem/zitbroek in rolstoel.

Insluiten.
Bijvoorbeeld door het op slot doen van de slaapkamerdeur of appartement.

Toezicht houden op betrokkene.
Bijvoorbeeld door toezichhoudende domotica (techniek in kamer), zoals uitluistersystemen, camerabewaking en bewegingssensoren.

Onderzoek kleding of lichaam.
Bijvoorbeeld om te onderzoeken of iemand gevaarlijke voorwerpen bij zich draagt.

Onderzoek van de woon- of verblijfruimte op gedragsbeïnvloedende middelen of gevaarlijke voorwerpen.
Bijvoorbeeld drugs of wapens.

Controleren op middelen die het gedrag beïnvloeden.
Zoals alcohol.

Beperken van de vrijheid om het eigen leven in te richten.
Bijvoorbeeld het verbieden van een relatie, maar ook het beperken van een relatie. Of geen keuze in eten/drinken.

Beperken van het recht op het ontvangen van bezoek.
Er mag bijvoorbeeld alleen bezoek komen in het weekend. Of alleen familie mag op bezoek komen.

Voor wie geldt de Wzd?

De Wzd geldt voor mensen met een psychogeriatrische aandoening of verstandelijke beperking als:

- ✓ Het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) zegt dat iemand zorg nodig heeft en hiervoor een indicatie heeft afgegeven.
- ✓ Een deskundige arts een diagnose van een psychogeriatrische aandoening of verstandelijke beperking heeft vastgesteld bij iemand die zorg nodig heeft.

Waar geldt de Wzd?

De Wzd is cliëntvolgend. Dat betekent dat deze overal gaat gelden waar mensen met een psychogeriatrische aandoening of verstandelijke beperking met onvrijwillige zorg te maken krijgen.

- ✓ In een thuissituatie.
- ✓ In het verpleeghuis waar ze wonen, tijdelijk verblijven of revalideren.
- ✓ In een dagbestedingslocatie.
- ✓ In een logeeropvang of in kleinschalige wooninitiatieven.
- ✓ Je hoeft niet onvrijwillig opgenomen te zijn.

4.

ZORGPLAN EN HET STAPPENPLAN WET ZORG EN DWANG

De Wet zorg en dwang (Wzd) stelt eisen aan het maken van afspraken over zorg in een zorgplan. De Wzd regelt dat mensen met een psychogeriatrische aandoening of verstandelijke beperking alleen zorg krijgen die in het zorgplan staan. Deze zorg moet zoveel mogelijk aansluiten bij de zorgbehoefte van iemand met psychogeriatrische aandoening of verstandelijke beperking.

Stappenplan

De Wzd heeft als uitgangspunt dat mensen met een psychogeriatrische aandoening of verstandelijke beperking vrijwillige zorg krijgen.

Onvrijwillige zorg is altijd het laatste middel.

Doel van de inzet van onvrijwillige zorg is om ernstig nadeel te voorkomen.

Eerst moeten alle andere alternatieven worden onderzocht.

Is dan toch onvrijwillige zorg nodig, dan wordt gekozen voor de minst belastende vorm, voor een zo kort mogelijke periode.

De stappen

Komen de Verpleegkundige Ouderenzorg of de Wijkverpleegkundige (zorgverantwoordelijke) en de bewoner/cliënt met een psychogeriatrische aandoening of verstandelijke beperking niet tot overeenstemming over vrijwillige zorg? Dan moet het stappenplan van de Wet zorg en dwang worden doorlopen.

De bewoner/cliënt en zijn wettelijke vertegenwoordiger worden nauw betrokken bij het doorlopen van al deze stappen.

STAP 1

Heroverwegen
zorgplan
inclusief opname van
vrijwillige zorg en zorgplan

Zorgverantwoordelijke

Arts

*Deskundige van een
andere discipline*

Wzd functionaris

EVALUATIE NA
3 MAANDEN

STAP 2

Eerste
verlenging
van de periode van
onvrijwillige zorg

Zorgverantwoordelijke

Arts

*Deskundige van een
andere discipline*

Wzd functionaris

*Niet direct bij de zorg
betrokken deskundige*

EVALUATIE NA
3 MAANDEN

STAP 3

Tweede
verlenging
van de periode van
onvrijwillige zorg
extern advies

Z

EVALUATIE NA
3 MAANDEN

STAP 3

Derde
verlenging
van de periode van
onvrijwillige zorg om
advies te vragen

Zorgverantwoordelijke

EVALUATIE NA
6 MAANDEN

STAP 4

Derde
verlenging
van de periode van
onvrijwillige zorg met
extern advies

Zorgverantwoordelijke

Arts

Deskundige van een
andere discipline

Wzd functionaris

Niet direct bij de zorg
betrokken deskundige

Externe deskundige

EVALUATIE NA
6 MAANDEN

STAP 5

Vierde + volgende
verlenging
van de periode van
onvrijwillige zorg

Zorgverantwoordelijke

Arts

Deskundige van een
andere discipline

Wzd functionaris

Niet direct bij de zorg
betrokken deskundige

EVALUATIE NA
6 MAANDEN

Mensen met een psychogeriatrische aandoening of verstandelijke beperking krijgen meer rechten met de Wzd.

- ✓ Mensen met een psychogeriatrische aandoening of verstandelijke beperking hebben recht op een wettelijk vertegenwoordiger. Als er geen wettelijk vertegenwoordiger is, dan moet de zorginstelling de kantonrechter vragen een mentor te benoemen.
- ✓ Mensen met een psychogeriatrische aandoening of verstandelijke beperking hebben recht op een zorgplan dat regelmatig wordt geëvalueerd.
- ✓ Mensen met een psychogeriatrische aandoening of verstandelijke beperking en hun wettelijk vertegenwoordiger hebben recht op advies en bijstand van een onafhankelijk cliëntenvertrouwenspersoon.
- ✓ Zij hebben ook het recht om een klacht in te dienen bij een speciale Wzd-klachtencommissie over zaken die met onvrijwillige zorg te maken hebben.

Cliëntenvertrouwenspersoon

De cliëntenvertrouwenspersoon (CVP) biedt partijdige ondersteuning aan iemand met een psychogeriatrische aandoening of verstandelijke beperking en zijn wettelijk vertegenwoordiger. De cliëntenvertrouwenspersoon staat altijd aan de kant van de cliënt/bewoner of zijn wettelijk vertegenwoordiger. Hij komt alleen op voor hun belangen. De cliëntenvertrouwenspersoon mag niet werken voor Vivantes of het CIZ.

Adviespunt Zorgbelang

Contactpersoon Vivantes,
kwartiermaker CVP Wzd
www.adviespuntzorgbelang.nl
T: 088 - 929 40 99
cvp@adviespuntzorgbelang.nl

Cliëntvertrouwenspersoon Wzd

Jeannette Hendriks
046 420 81 60 / 06 34 57 70 12
jeannettehendriks@burgerkrachtlimburg.nl
www.burgerkrachtlimburg.nl

Speciale klachtenregeling in de Wzd

De Wzd heeft een speciale (onafhankelijke) klachtenregeling. Deze staat dus volledig los van de klachtenregeling van Vivantes. De persoon met een psychogeriatrische aandoening of verstandelijke beperking of zijn wettelijk vertegenwoordiger kunnen een klacht indienen.

De cliëntenvertrouwenspersoon kan hierbij helpen. Actuele informatie vindt u op www.actiz.nl.

De klachtenregeling van de Wzd is onder meer van toepassing op:

- ✓ Het besluit om onvrijwillige zorg in het zorgplan op te nemen.
- ✓ Het besluit om onvrijwillige zorg uit te voeren op basis van het zorgplan.
- ✓ Klachten over de beoordeling van de wilsbekwaamheid van die persoon met een psychogeriatrische aandoening of verstandelijke beperking.
- ✓ Klachten over de beslissing van de Wzd-functionaris.

MEER INFORMATIE OVER DE WET ZORG EN DWANG

Informatie van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS):
www.dwanginzorg.nl

Vivantes

Postbus 650

6160 AR Geleen

W www.vivantes.nl

  [vivantesouderenzorg](https://www.facebook.com/vivantesouderenzorg)